

สภาพคล่องส่วนเกินในระบบการเงิน

ในรายงานแนวโน้มเงินเพื่อฉบับก่อน (เมษายน 2547) ได้กล่าวถึงสภาพคล่องในความหมายเชิงทฤษฎีและนโยบายการเงิน แต่ไม่ได้ประมาณขนาดของสภาพคล่องส่วนเกินอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ นิยามของสภาพคล่องส่วนเกินที่นักวิเคราะห์ใช้ในปัจจุบันมีหลากหลาย แต่เนื่องจากสภาพคล่องของระบบธนาคารพาณิชย์เป็นตัวชี้ฐานะของธนาคารพาณิชย์ว่ามีความพร้อมในการปรับทิศทางของอัตราดอกเบี้ยมากน้อยเพียงไร ดังนั้น ในการดำเนินนโยบายการเงินที่มีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องประมาณสภาพคล่องส่วนเกินในระบบการเงิน

หากพิจารณาขนาดของธนาคารพาณิชย์อาจแจกแจงสินทรัพย์ที่สามารถแปลงเป็นสภาพคล่องได้ง่ายและรวดเร็ว ในที่นี้จะเรียกว่า “สภาพคล่องที่พร้อมนำไปใช้เพื่อการอื่น (Disposable Liquidity)” ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นส่วนที่ธนาคารพาณิชย์ตั้งใจจะถือไว้เพื่อบริหารการลงทุนของธนาคารเอง ส่วนที่สองเป็นสินทรัพย์สภาพคล่องที่เกินความต้องการที่จะถือไว้เพื่อบริหารการลงทุนของธนาคารพาณิชย์ แต่ธนาคารพาณิชย์พักเงินไว้เพื่อเตรียมไปลงทุนในสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนมากกว่า ซึ่งจะเรียกว่า “สภาพคล่องส่วนเกิน (Excess Liquidity)”

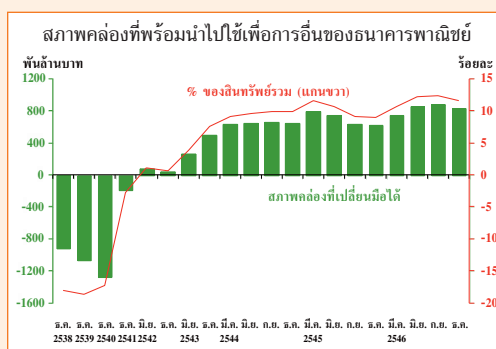
สภาพคล่องที่พร้อมนำไปใช้เพื่อการอื่น (Disposable Liquidity)

หากจะให้คำนิยามให้ชัดเจนขึ้น สภาพคล่องที่พร้อมนำไปใช้เพื่อการอื่น หมายถึง สินทรัพย์ใดๆ ของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารพาณิชย์มีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้คล่องและรวดเร็ว เมื่อธนาคารมีความจำเป็นต้องใช้เงิน ดังนั้น หากพิจารณางบดุลทางด้านสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ จะพบว่า สินทรัพย์ที่อยู่ภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว ได้แก่

- 1) หลักทรัพย์ (Securities) ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล ตั๋วเงินคลัง พันธบัตรอปท. พันธบัตรกองทุนฟื้นฟูฯ หุ้นกู้เอกชน หุ้นกู้รัฐวิสาหกิจ และหุ้นกู้สถาบันการเงินเฉพาะกิจ
- 2) มูลค่าการให้กู้สุทธิในตลาดซื้อคืนพันธบัตร (Net Lending in Repurchase Market) ได้แก่ ส่วนต่างระหว่างการให้กู้และการกู้ของธนาคารพาณิชย์ในตลาดซื้อคืนพันธบัตร และ
- 3) สินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิ (Net Foreign Assets)

สภาพคล่องที่พร้อมนำไปใช้เพื่อการอื่น (Disposable Liquidity)	
๗ เมษายน 2547	ล้านบาท
สินทรัพย์	
สินเชื่อ (ไม่รวมสินเชื่อระหว่างธนาคาร) o/w SAM, PAM, RAM	4,902,381
หลักทรัพย์	975,133
พันธบัตรรัฐบาลและ อปท.	407,032
สินทรัพย์ต่างประเทศสุทธิ (ไม่รวมสินเชื่อ)	161,711
การให้กู้สุทธิในตลาดซื้อคืน	273,583
เงินสดในมือและเงินฝากที่ อปท.	128,733
สินทรัพย์อื่นๆ	573,541
	7,015,082

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ธนาคารพาณิชย์มี Disposable Liquidity คิดลบ สะท้อนสถานการณ์เศรษฐกิจในช่วงนั้น เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีการให้สินเชื่อแก่ระบบเศรษฐกิจสูงมาก จนกระทั่งธนาคารพาณิชย์ไม่มี Disposable Liquidity เหลืออยู่ อีกทั้งยังกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพื่อมาปล่อยกู้ในประเทศอีกด้วย ในขณะที่หลังวิกฤตเศรษฐกิจ ธนาคารพาณิชย์มี Disposable Liquidity เหลืออยู่ในระบบค่อนข้างมาก ทั้งนี้จากตัวเลขล่าสุด ณ เดือนเมษายน 2547 สินทรัพย์ดังกล่าวอยู่ที่ประมาณ 8 แสนล้านบาท

อย่างไรก็ตาม Disposable Liquidity นี้ ส่วนหนึ่งเป็นสินทรัพย์ที่ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องถือเพื่อการลงทุนและการบริหารสภาพคล่องประจำวันอยู่แล้ว ในขณะที่บางส่วนเป็นสิ่งที่ธนาคารพาณิชย์นำไปลงทุนเป็นการชั่วคราว เนื่องจากยังไม่พร้อมที่จะให้สินเชื่อ โดยในความเป็นจริงแล้ว การลงทุนในสินทรัพย์ดังกล่าว ไม่ได้ให้ผลตอบแทนแก่ธนาคารพาณิชย์มากนักเมื่อเทียบกับการนำเงินไปปล่อยสินเชื่อ ดังนั้น จึงเกิดสภาพคล่องส่วนเกินเพิ่มขึ้น

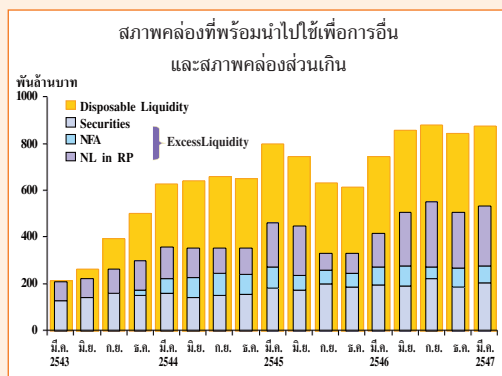
สภาพคล่องส่วนเกิน (Excess Liquidity)

สภาพคล่องส่วนเกิน คือ ส่วนของ Disposable Liquidity ของธนาคารพาณิชย์ที่เกินกว่าความต้องการถือเพื่อการลงทุนและการบริหารสภาพคล่องประจำวัน แต่ยังไม่มีการที่จะนำไปปล่อยกู้ จึงนำเงินไปลงทุนเป็นการชั่วคราว อย่างไรก็ตาม ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจะมีสัดส่วนการถือครองเพื่อการลงทุนและการบริหารสภาพคล่องประจำวันแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละธนาคาร ดังนั้น ความยากจึงอยู่ที่การประเมินว่า ภายใต้สถานการณ์ที่ภาวะการให้สินเชื่อเป็นปกติ ธนาคารพาณิชย์เลือกที่จะจัดสรร Portfolio หรือถือสินทรัพย์เหล่านี้ในสัดส่วนเท่าใด อย่างไรก็ตาม จากการหารือกับ Treasurer ของธนาคารพาณิชย์ ธปท. จำนวนสภาพคล่องส่วนเกิน ภายใต้สมมติฐานแตกต่างกันดังนี้

	สมมติฐาน 1	สมมติฐาน 2	สมมติฐาน 3
หลักทรัพย์	ร้อยละ 50 ของพันธบัตรรัฐบาลและพันธบัตร ธปท.	เฉพาะพันธบัตรเพื่อขาย (Available for Sales) ระยะสั้น	ให้อัตราส่วนสินเชื่อต่อเงินฝากอยู่ที่ร้อยละ 95
การลงทุนในตลาดซื้อคืนพันธบัตร	ร้อยละ 90	ร้อยละ 90	
การลงทุนในสินทรัพย์ต่างประเทศ	ร้อยละ 40	ร้อยละ 40	

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

สมมติฐาน 1 และ 2 แตกต่างกันในส่วนของการถือครองหลักทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ โดยสมมติฐาน 1 ให้ร้อยละ 50 ของพันธบัตรรัฐบาลและพันธบัตร ธปท. เป็นสิ่งที่ธนาคารพาณิชย์พร้อมที่จะไถ่ถอนทันทีหากธนาคารพาณิชย์ต้องการสภาพคล่องส่วนสมมติฐาน 2 ให้พันธบัตรเพื่อขายระยะสั้นเท่านั้นที่เป็นสภาพคล่องส่วนเกิน ในขณะที่ทั้งสมมติฐาน 1 และ 2 ให้สัดส่วนการลงทุนในตลาดซื้อคืนพันธบัตรและการลงทุนในสินทรัพย์ต่างประเทศที่ธนาคารพาณิชย์นับเป็นสภาพคล่องส่วนเกินอยู่ที่ร้อยละ 90 และร้อยละ 40 ตามลำดับ

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย

ถึงแม้ในปัจจุบัน สภาพคล่องส่วนเกินในระบบยังมีอยู่สูง แต่การที่ภาวะเศรษฐกิจไทยมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงต่อเนื่อง โดยจะมีการลงทุนภาคเอกชนเป็นต้นไปในระยะต่อไป ซึ่งจะส่งผลให้สินเชื่อมีแนวโน้มเร่งตัวขึ้น กอปรกับกระทรวงการคลังมีแผนงานที่จะออกพันธบัตรออมทรัพย์เพื่อชดเชยความเสียหายของกองทุนฟื้นฟูฯ โดยจะนำออกขายให้แก่ประชาชนเป็นจำนวนเงินประมาณ 70,000 ล้านบาท ในเดือนสิงหาคม 2547 ซึ่งจะส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ลดการลงทุนในตลาดซื้อคืนพันธบัตรลงได้จำนวนหนึ่ง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อปริมาณสภาพคล่องส่วนเกินในระบบการเงินไทย รวมทั้งทำให้การส่งผ่านนโยบายการเงินของ ธปท. ไปยังสถาบันการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย